

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció General Barcel·la-1-2.º

Administració Sta. Eulària, 25.

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim altres erbes an es qui s'ho guany

¿A ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca l'amo Andreu Alcover, Centre, 13.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d' En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria de N. Ernest Frau, Brosa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

Recapte

Atrocitats contra l'Església de Mèxic

Ja recordareu ses que vos contàrem setmanes enrera, preses de sa gran revista romana *La Civiltà Cattolica*; idò veiau aqueixes altres que conta s'altre revista catòlica *Razon y Fe*, de Madrid, aquest mes passat, dient tot això per boca d'un des seus corresponsals que cap-lleva devers Mèxic mateix. Escoltau-ho: «Ses crueldats i vexacions que es *constitucionalistes* (es radicals d'allà) sobre tot contra capellans, són increïbles. A Guadalajara feren coses que no son de dir. Baix de sa direcció de qualques masons i jacobins, posaren dins sa presó es capellans i es soldats i *empleats* de s'altre Govern i tots ets altres que se passaren p'es carabassot, tractant-los com si fossen reus de mort. Més de 120 capellans i l'Il·lm. i Rdm. Sr. Placencia, el Bisbe, estigueren presos, i les despuiaren de tot, fins de ses uieres. Dins sa Biblioteca i Gabinets de Física i Química des col·legi des Jesuïtes no hi deixaren pel a raure; an es Seminari tiraven es llibres per sa finestra Desterraren de la ciutat tots es frares, obligant-los a anar-se'n a s'estació una hora abans de sortir es tren, fent-los ofertes de fusellar-los si an aquella hora no hi eren; i es tren, los se'n va dur fent-ne befa es soldats *constitucionalistes* que hi compareguren».

Sa mateixa revista *Razon y Fe* des mes corrent per boca des mateix corresponsal diu tot això altre: «Informacions autèntiques de Prelats, sacerdots i seglars testimoniengen sa guerra implacable que se fa dins Mèxic a l'Església. A Orizaba tancaren totes ses esglésies, fora una, i encara no hi deixen dir missa; en desterraren tots es capellans. A *Puebla de los Angeles* se mantén sa sentència que engegà d'allà tots es canonges. Molts de confessionaris los cremaren o hi pintaren signes masònics; de la Seu n'han feta una sala qualsevol; dins s'església des col·legi des Jesuïtes e-hi fan balls, i en lloc del Bon Jesús posaren dalt l'altar una dòna tota nua; des palau de s'Arquebisbe n'han fet un corter. A la ciutat de Mèxic, sa capital, posà es President per Vicari General un desgraciat de sa seua devoció. ¿Quin havia d'esser ell? Més de trenta sacerdots están tirats dins sa presó i a qualcún l'assotaren públicament. Des senyors Bisbes, uns les han desterrats, ets altres tancats a sa presó, tots perseguits. A Toluca i en tot aquel badiu no hi ha ni un sacerdot; an aqueixa ciutat se retgeixen per un decret que mana lo següent: «I. Queda privada sa predicació així com fins ara l'havien feta, excitant la gent an es fanatisme (p'es revolucionaris tot acte de pietat es fanatisme).—II. Queden privats es dijunis i tota altra penitència.—III. Queden privats tota classe de drets parroquials per batismes, matrimonis, etc i qualsevol almoina a sacerdots ni a esglésies.—IV. Queden privades ses misses de mort.—V. Sols se permet dir missa es diumenges, pero no poren tocar campanes per cridar la gent a l'església.—VI. Queden privades ses Confessions, tant dins ses esglésies com dafora, i pena de mort o de desterro an es capellà que gos confessar negú. Ses esglésies no s'obrirán més que es diumenges dematí.—VII. Sols porà dir

missa just un capellà, que es Govern designarà.—VIII. Tal capellà haurà d'anar vestit just es seglars, sensa cap senya sacerdotal, ni fins i tot collet.—IX. Aqueix capellà serà es més véi que hi haja, maldament ja estigués retirat per véi.—X. Queda privada sa gent de saludar es capellans que hi havia, i sols porán saludar aquell autorisat des Govern, pero no li porán besar mans.—XI. Queden abolides totes ses cerimonies i actes de culte fora de missa, funerals, batismes i certes benedicions».

Un protestant luterà que feia vint anys que era a Mèxic ha denunciats tots aqueix fets an es Ministre d'Estat Nort-americà: «1. Conec sacerdots catòlics, que els han obligats baix de pena de mort a agranar es carrers de la ciutat i a servir soldats que no saben de lletra.—2.º. A un Bisbe de setanta anys l'han tancat dins una Presili de sa costa del Pacific.—3.º. A un sacerdot de 80 anys el torturaren fins a s'extrem de fer-li perdre es coneixement.—4.º. Dia 30 d'agost tancaren una partida de sacerdots dins sa presó de Monterrey.—5.º. Sé que 40 monges les han forçades, i una perdé es coneixement.—6.º. Jo n'he pogudes salvar set de monges i set col·legiales de tal brutalitat.—7.º. Me consta que robaren de ses esglésies pintures de valor, i creuen molts que les se'n dugueren es filibusters an ets Estats Units.—8.º. Tenc noticia certa de que soldats *constitucionalistes*, baix de sa direcció d'un que ara ès Governador de s'Estat de Mèxic, feren dalt un altar indecencies que no se poren dir.—9.º. Sab tothom que ets actuals governadors d'ets Estats han publicats decrets privant sa pràctica de sa religió i fent tancar esglésies, convents i escoles».

¿Com vos agrada sa mostra? Això ès sa llibertat que sa masoneria permet an es qui no pensen com ella; això ès sa llibertat masònica. I ara una altra cosa que no convé oblidar: que, si sa masoneria no fa lo mateix a ses altres bandes del mon, no ès que n'hi faltin ganes, sino que comprèn que no pot fer-ho sensa exposar-se a un fracàs massa gros. Es que sa masoneria ès sa fia predilecta de Satanàs, sa gran inimiga de sa llibertat humana, sa gran despota de ses ànimes redimides amb sa sanc de tot un Deu. ¡Maleida i rede-maleida sia per los sigles de los sigles! Amèn.

Un periòdic nort-americà se queixa de sa fretura de productes alemanys.

Es periòdic nort-americà *Engineering News* de 17 de setembre publica un article a on diu tot això: «No feim més que justícia si deim que es ben segur que no hi ha un altre poble an el mon que fassa sentir tan granat com es poble alemany sa repentina suspensió des seu comerç dins sa vida econòmica general. I això ès més meritori per lo quant Alemanya no deu sa seua important posició industrial a fonts de riquesa naturals, ni a cap ventajosa situació geogràfica, sino primerament a sa intel·ligència, feneria i desxondidesa amb que sab aprofitar es nous avenços científics i tècnics. Noltros enginyers i químics sabiem fa molt de temps que ets alemanys son es número u en sa tècnica i en sa ciència; pero es fets d'ara han fet tocar amb ses mans a tothom que vertaderament ès així. Fins ara foren ben clars es qui se daven compte fins an-e quin grau

es fabricants de tot lo mon dependeixen, per sa fabricació de certs productes, d'ets homos de ciència, químics, enginyers i fabricants alemanys. Industrials inglesos i americans que xalaven de veure que ara anaven a conquistar es mercats, tancats per motiu de sa guerra an es productes alemanys, s'han hagut de convèncer de s'impossibilitat de realisar tots aqueix plans, per que ells son es primers que per ses seues industries freturen de grans quantitat de productes alemanys, que ara naturalment no poren haver.

«Per exemple, es fabricants de cer están seriament preocupats per sa falta de ferro-mangànic. Es fabricants de femada química se veurán capturats de fabricar-ne per falta de potassa alemanya. S'industria de teixits pot romandre també afollada repentinament si s'acaba s'exportació de materies tenyidores i anilines d'Alemanya. An es comerç de drogues i productes químics es preus han pujat el doble i el triple tot d'una que es fabricants han vist que per algún temps no porán contar amb certs productes químics de procedencia alemanya, indispensables dins ses industries químiques i farmacèutiques.

«Aqueixa llista poria allargar-se més, si enumeravem altres productes alemanys indispensables dins es comerç i s'industria del mon; i aquestes conquestes de s'industria i de sa tècnica son de més valor que qualsevol triomf conseguit an es camps de batalla.

«Han dit que sa major part de ses merques que tant ets Estats Units com altres païssos duen d'Alemanya, les porien fabricar a un cas de necessitat an ets Estats Units mateix, i això ès ver envers de sa major part; pero s'ès mester temps, i molt de temps per casi totes aqueixes coses. Així, per exemple, es fabricants de femades químiques han provat una parida d'anys de sustituir sa potassa alemanya per sa potassa d'ets Estats Units; pero lo que fins ara s'ès conseguit ès una cosa insignificant en relació an es consum que se fa de tal article. Per fer ses instal·lacions necessaries per produir sa cantitat suficient de potassa a preus convenients, son mester mesos, i, si m'apuro, anys. Lo mateix porem dir de ses nombroses materies que s'empen dins ses industries tenyidores i químiques. Metges i potecaris, acostumats a servir-se des productes més variats, extrets d'ets alquitrans des carbó de pedra, que casi tots les han descuberts a Alemanya i tan sols allà els-e fabricuen. se fan cloquetjer es cap-pensa qui pensa com porán sustituir tals productes si s'arriba a suprimir s'exportació d'Alemanya.

«Ofereix especial interés es fet de que ets industrials d'Inglaterra, des gran competidor d'Alemanya i avui s'inimic més encarnissat, se troben per amor de sa supressió des productes alemanys en sa mateixa situació difícil que ets industrials americans.

Ses noves que mos arriben d'Inglaterra són de que ets industrials inglesos, mentres parlen de grans plans per sustituir Alemanya dins es mercats que aqueixa no pot proveir ara per ara, se troben a cada passa capturats en sos seus projectes per que los manquen aquells productes que ordinariament rebien d'Alemanya.

«Naturalment que es fet d'esser a la guerra gran part d'ets homos fa mancar sa producció industrial d'Alemanya; pero essent tal producció indispen-

sable per mantenir sa vitalitat econòmica de sa nació, lo que en gran part contribuirà a s'èxit de sa guerra, no duptam gota que Alemanya farà es majors esforços per seguir preveint es seus clients, mentres això sia possible, amb sos productes de sa seua industria».

En Bergamin i En Romanons.

Aquesta setmana passada comensà a discutir-se dins ses Corts es Presupost d'Instrucció Pública, que ha engarbullat En Bergamin, mereixent alabanses de sa gent entesa i de sanes idees, per que reforsa s'ensenyansa de sa Religió i la posa a s'*Escola Superior des Magisteri* que es lliberals feren sa pastarada de fundar sensa tal Ensenyansa; i ademés millora molt es sou de Mestres, que tant s'ès mester. Comensar tal discussió i esclatar es conflicte entre es Ministre i En Romanons fonc tot u, com tothom veia venir. Ja hu diguèrem s'altra setmana que En Romanons se volia venjar d'En Bergamin per que aqueix li parà clot i li esborrossonà es pla atrevit de contituir, amb motiu de sa guerra, un Govern *Nacional*, això ès compost d'elements de tots es partits i En Romanons President (això no poria mancar) per declarar-mos a favor de França i d'Inglaterra contra Alemanya. I ¿quina arma esgrimí En Romanons per sa seua venjansa incalificable? Ell que volia tirar Espanya dins s'abisme d'una guerra que hauria costats mils de milions de pessetes i molts de mils de vides humanes, va tenir pit per apellar a s'excusa de ses economies per tirar abaix es Presupost i ses Millores de s'Ensenyansa que proposava En Bergamin. En Bergamin com sentí En Romanons invocar lo de ses economies, se feu curt i li enflocà allò be que ell, En Romanons volia fer prendre una actitud a Espanya que hauria costats una infinidat de milions, lo qual mes hauria acabats d'afonar.—En Bergamin amb això, a pesar de tenir tota sa raó, va fer massa llarc, per que allò havia de dur es baraiar-se amb so Partit Lliberal i trencar es torn pacífic i trastornar tota sa Política Espanyola. En Bergamin ho va comprendre tot d'una i renuncià de Ministre, encarregant-se de sa Cartera d'Instrucció Pública es Ministre d'Hisenda En Bugallal, i ha seguit sa discussió de dit Presupost, tal com el planetjà En Bergamin; naturalment que hi pegaràn unes quantes d'estisorades, i passarà com ets altres.

En Bergamin amb aquesta actitud seua s'ha conquistades moltes de simpaties; ha perduda sa carter, pero ha guanyat moltíssim davant tots ets amics d'Espanya i de sa decència, deixant En Romanons amb una situació molt desairada. Se'n mereix més es revelar.

Per noltros En Bergamin s'ès fet molt amunt; pero molt. Tot li sia enhorabona.

Ventim

Una altra blasfèmia de «s'Obreretxo».

Es que no pot estar es paperot socialstengo de Ciutat sensa entaferrar-ne qualcuna de blasfèmia, come bon missatge que ès d'En Barrufet, Mestre examinat de ses escopinades a sa cara de Deu, que, com se suposa, totes

cauen damunt es paperot còme glopades des foc d'infern.

Idò posa dissapte s'*Obreretxo* que un tal per qual de Capdepera, aplegat civilment amb una estornella que deu esser per l'estil d'ell, han duit a apuntar an es registre civil un infantó que els acaba de néixer i que no l'han volgut batiar; i diu es paperot socialistetxo que aqueix infantó «se ha escapado felizmente del remojón clerical».

Així, amb tota aqueixa cruesa i desenfrenament parla s'*Obreretxo* des sagrament del sant Batisme. Tot un Deu se feu homo, se subjectà a totes ses inclemencies i miseries d'aquesta vida fora es pecat, s'entregà en mans des seus inemics, que l'assotaren, el coronaren d'espines, el clavaren de peus i mans a una creu fent-le-hi morir a's mig de dos lladres; i tot això volgué patir Deu per alliberar ets homos d'anar a infern, per obrir-los ses portes del cel de bat en bat; amb aquest fi fundà l'Església Catòlica i es set Sagraments per que ets homos se poguessen fer seus es Mèrits Infinites d'Ell i així santificar-se i salvar-se. Bé idò, ara una mala ànima com s'*Obreretxo* agraeix amb aquella blasfèmia aqueix benefici immens del Sant Batisme, obra capital de sa Omnipotència i de sa Misericòrdia de Deu! I s'atansa tal paperot a fer-ne burla tractant de «remuiada clerical» aqueix sagrament de Deu! Quina blasfèmia més horrenda! Un sagrament que costà la vida an el Verb de Deu fet homo, s'*Obreretxo* l'anomena «remuiada clerical»! Un sagrament que de fiis de maledicció, esclaus del dimoni i desheretats del cel, mos fa fiis de benedicció, fiis adoptius de Deu i hereus del cel, d'un sagrament així, en fa es paperot socialista aqueixa befa sacrílega, aqueixa burxà blasfema!

¡O Deu del cel! ¡pardonau-lo! que no sab que's diu ni que's matgenca! Miserable! més que miserable!

Sa coeta de Na Marieta

(Segueix).

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com En Bernadet fii de Rei va veure que es gigant ja era ben enfora, que ja no'l colombraven en tot aquell badiu de muntanyes, surt de s'amagatai, se planta baix de sa finestra de sa torre, i ja és partit a dir:

—¡Marieta!
ma nina!
amollem sa coeta!
i jo pujaria!
Marieta!
ma nina!
amollem sa coeta!
i jo pujaria!

Na Marieta, com sent aquella veu tan dolça i amorosa i tan diferent de sa des gegant, treu es cap a sa finestra; me veu abaix aquell fadrinet-lo, tan ben carat i tan ben taitat de totes ses parts des còs, i li entra per s'ui dret, i li diu:

—I tu ¿qui ets ara, per haver-te d'amollar jo sa meua coa? ¡No't cregues tampoc que jo l'amoll assetsuaixí!

—Som En Bernadet, fii de Rei! diu ell.

—I ¿qui t'ha mostrades de dir aqueixes paraules que m'has dites per que t'amoll sa coa? diu ella.

—¿Qui? diu ell. Es gigant.

—I ¿que sou amics amb so gigant? diu ella.

—Ni gota! diu ell. Jo l'he sentit, per que estava amagat aquí davora, que deia tals paraules, i he vist que tu tot d'una li has amollada sa coa; i jo he pensat llavò de dir-les com ell no hi seria, per veure si la m'amollaries també per poder pujar an aqueixa torre, que me sembla que, habitant-hi tu, e-hi ha de fer un estar d'àngels.

A Na Marieta li varen caure tan de toc aquelles sortides d'En Bernadet i li vengueren tals ganes de fer una conversa amb ell, cansada de no porer conversar més que amb so colomet, es

moixet i es canet i llavò cada vuit dies amb so gigant,—que no pogué pus, i amolla sa coa an En Bernadet, que, ja hu crec, s'hi enfilà com una tarantona, i per-amunt s'ès dit! fins que va esser dalt sa finestra i dins sa torre.

I ¿quina dirfeu que li succeí amb so enfilat-se per sa coa de Na Marieta? Que sensa voler li arrabassà un cabecet.

—¡Oh! diu ell, com e-hu nota. ¡Ell t'he arrabassat aqueix cabecet sensa fer-ho aposta. Com ès tan llarc i tan ros i sobre tot ès teu, el m'estojaré com una penyora.

Na Marieta trobava que no hi havia tant per tant, però En Bernadet jencarat en s'estojar-se aquell cabecet per penyora! a la fi Na Marieta hi allargà es coll, per que trobà que en tot allò no hi poria haver res de mal.

—Però bono, Marieta! diu En Bernadet. ¿I com diantre estàs tu tota solina dins aqueixa torre damunt aquestes muntanyes?

—¿Tota solina? diu ella. ¿I que no has reparat aqueixa companyia que tenc, aqueix colomet, a queix moixet, aqueix canet?

—I ¿això ès tota sa teua companyia? diu ell.

—Ah! diu ella. ¡Ell llavò hi ha que cada vuit dies se'n vé es gigant, i està una horeta amb noltros, i no pus.

—Pero ¿i com te vius aquí dalt? ¿de què t'umpls es gavatz? diu ell.

Aquí Na Marieta li contà de sa saqueta d'arròs, de sa sàtria d'oli, de sa caumeta de saim i des saleret de dins es rebost que no s'arribaven a buidar mai per molta de cosa que en treguessen, i que llavò es moixet i es canet cada dia se'n anaven a cassar i sempre duien pel o ploma i es colomet sempre tornava amb un pa de xeixa, blanc i estufadet.

Com En Bernadet sent allò, bé hu poreu creure si hi degué romandre esglaiat i amb sos cabeis drets. Se'n feia creus i no se'n poria avenir, fins que a la fi diu:

—Pero bono, Marieta! ¿I com diantre estàs tu aquí dalt d'aquesta manera tan extranya i meravellosa?

—E-hi estic, diu ella, per que es gigant m'hi va dur, fa cosa d'un any; i aquí me va dir que havia d'estar, i que no tengués por de res nat del mon.

—Però bé, torna dir En Bernadet. ¿I com dianxa t'hi va porer dur aquí dalt? ¿Que ets fia seua?

—Això si que no! diu ella.

I aquí contà s'al·lotona tot lo que havia succeí a son pare abans de ella néixer, i que, per que es gegant no'l se menjás frit, l'havia promesa an es gigant per quant compliria es dotze anys; i que an es dotze anys son pare amb un plors desfet l'havia duita an es gigant, i es gigant l'havia traginada an aquella torre.

Llavò sí que s'hi posà amb sos cabeis drets En Bernadet de veure sa carta gallega que aquella fadrineteta havia passada causa son pare i sensa ella inculpar-hi res. Es seu cap, de pensar tot allò, era com una olla de caragols, fins que a la fi diu:

—Bono, Marieta! me pens que me convendrá anar-me'n, si no t'ha de sebre massa greu!

—Per mi, diu ella, millor si no te'n vas; pero fé lo que trobarás més convenient.

—Bono! diu ell. I per davallar ¿com m'ho faré?

—Davalla per aqueixa cordellina des moixet i des canet! diu Na Marieta.

—No res idò! diu En Bernadet. ¡Ja malevatjarás estar bona i fer es cap viu! ¡A re-veure! ¡Amb Deu siau!

—Lo mateix te dic a tu, Bernadet! diu ella.

I En Bernadet pren cordellina per avall per-avall, i fins que va esser abaix! que li va estrènyer de d'allà ben atacat per que sa fosca no l'aplegàs per dins aquelles muntanyes.

I l'homo no se poria treure des cap aquella pitxorina de Na Marieta que dins aquella torre se passava la vida amb so moixet, es canet i es colomet i no rebia altra visita mai que sa des gegant cada vuit dies.

I lo bo que, si ell era entrat per s'ui dret a Na Marieta, p'ès mateix ui entrà Na Marieta an En Bernadet, que en romangué enamorat fins a sa rel des cabeis com la va veure tan bella dona, tan garrida, tan galanxona de per tot i tan aguda i desxondida, i ja tot d'una feu sa promesa de que o no se casaria mai o que se casaria amb Na Marieta; i, com més anava més e-hi duia es cap calent.

Amb això passen es vuit dies de sa visita des gigant a sa torre de Na Marieta, i *tris-tras tris-tras* s'hi entrega fot xarpat, se planta baix de sa finestra i ja se posa a dir:

—¡Marieta!
ma nina!
amollem sa coeta!
i jo pujaria!
Marieta!
ma nina!
amollem sa coeta!
i jo pujaria!

Na Marieta guaita a sa finestra, veu que ès es gigant, li amolla sa coeta, tan llarga i tan rossa com la tenia, i es gegant *zas! zas!* enfilat per aquella polidesa de coa! per-amunt per-amunt! fins que arriba a sa finestra, i se'n entra dins sa torre.

Se'n va a mirar per tots es recones i enfons per veure si tot estava enderc i ben endressat; le hi troba tot com sempre, i diu:

—Bè hu tens tot, Marieta! així hu fan ses al·lotes garrides! Així m'agrada! No res! Dassa ara aqueixa coa que tens tan llarga i tan rossa, i te contaré es cabeiets, veiam si te'n manca cap de sa darrera vegada!

Na Marieta li allarga sa coa, pero ai! quina angunia que li feren aquelles paraules des gigant: *Veiam si te'n manca cap de sa darrera vegada!*

—I ara, pensa ella, ¿com en sortiré d'aquest enderivell? Per que ara es compte no li sortirà; n'hi mancarà un de cabecet, aquell que En Bernadet m'arrabassà sensa fer-ho aposta i que el se'n volgué dur per penyora! ¡Ja hu vaig esser beneita de deixar-li dur-se'n tal cabecet! ¡Veiam què li diré an es gigant quant me demàn d'ell!

Es gigant mentres tant conta qui conta es cabeiets de Na Marieta; i com les hagué acabats de contar, naturalment es compte no li sortia, n'hi mancava un, aquell que En Bernadet havia arrabassat sensa temer-se'n i que el se'n havia duit per penyora, tan ben estojat.

—Me dec esser errat! diu a-les-hores es gigant. Es compte no'n surt! No res! tornem-los contar! veiam si hi són tots o què!

I allà es gigant ja torna esser partit conta qui conta tant de cabecet com Na Marieta tenia, just or filat.

I vos assegurar que es gigant e-hi posava totes ses tres potencies i es cinc sentits i més que n'hagués tenguts per dur es compte bé i no errar-se de res. Acaba de contar, i li torna faltar un cabecet a sa coeta de Na Marieta.

Amb això encara no se donà per satisfet; per més assegurar, conta per tercera vegada, i li resulta lo mateix, que hi mancà un cabecet a sa coeta de Na Marieta.

—Marieta! digué ell tot confús. No ès gens duptós que te falta un cabecet! ¿Com ès estat això? ¡Digue'm-ho què ès estat! ¡No m'engans, si vols estar bé!

—Jesús! diu Na Marieta. ¡Per un cabecet tanta de cosa! ¡Va esser es moixet que s'altre dia hi jugava i el m'arrabassà de desgracia, i el se'n va dur no sé a on.

—¡Ai va esser es moixet! diu es gigant. ¡No'l vui pus aquí dins idò! ¿A on ès ell?

L'afina damunt un tabulet que s'assoieiava, s'animaletxo li endevinà s'inten-

ció, i ja ha pegada fua cap a sa finesstra, pren cordellina, i per-avall com la bala! i de d'allà! per que es gigant no l'aglapís.

—No res! diu es gigant. Me'n vaig a veure si l'assolesc an es polissó; i allà on el trob, el m'engolesc sensa escorxar!

I es gigant ja ha pegat bot de sa finestra; i, encara no hagué tocat en-terra, com ja s'esquitxa a encalsar es moixet; i ¿què l'havia d'aplegar ell!

Dissapte qui vé veurem, si Deu ho vol i María, quines altres coses se succeïren entre Na Marieta, En Bernadet i es gigant.

(Segueix)

JORDI DES RECÓ.

Ses Matanses

V

Ses cases de So'n Rebassa no sé que pareixen.

Hi entràsseu i veuríeu tres posts de quatre pams de taula i d'una quinzena de llargaria, totes plenes de bossins de ses dues porcastes, i enrevoltades d'al·lotes que fan taiades a té qui té, mentres l'Amo i ets homos salen corteres de xuia, i los se'n duen dalt es sòtil.

I si sentísseu sa conversa que tenen, sí que vos agradaria!

Escoltau una mica i els-e sentireu descapdellar:

—¡Sí que som una bona tracalada! diu Na Bet María des Rafal-Pai.

—Així m'agrada! diu sa Madona. ¡Que no'm venguen amb unes matanses de poca gent!

—Es que fa tristor es ser pocs un dia així! diu N'Antonina Aina de Calicant. Ma mare també vol sempre molta de gent, i mon pare per lo mateix.

—Ell s'adagi ja hu diu! s'exclama l'Amo: com més són, manco por tenen! Jo mai e-hu he mirat si es dia de ses matanses sa casa s'umpli! Sobre tot, un dia a l'any s'olla se crema!

—Lo trist ès que se pert això de convidar-se a matanses! diu Na Francina de Xiclati.

—Altre temps tots es parents i amics fins se convidaven, diu sa Madona. Pero tots es bons costums se perden; i ara ja n'hi ha que, per fer ses matanses, lloguen dones, i les fan còme d'amagat.

—¿Que voleu que vos diga? diu N'Isabet de Ses Sitjoles. No m'agrada gota assò. Sa gent s'han de conèixer i s'han de tractar, sobre tot es parents. Per això està molt ben posat convidar-se per fer matanses. Així estàn un dia tots plegats, i s'aiden uns i altres a enllestir aqueixes feines i fan una mica de bauxa amb sana pau i santa concordia.

—Jesús, Isabet! diu Na Maria Aina de So'n Ferrandí, ell pareis un predicador amb aqueixa explicativa que tens!

—Vaja! diu N'Isabet, ¡no te'n rigues massa tampoc! Jo no dic més que lo que me sent dins es cor!

—Molt bé has parlat, Isabet! diu sa Madona. Ja sé que n'hi ha que diuen que negú està millor que dins ca-seua. Això ja ès ver, pero pertoca pendre-hu en compàs i mirament. Jo no delai delai de ca'n Mel·lo a ca'n Catel·lo. Ni hem d'esser tan vaivers que no estiguem mai en casa ni fogar, ni hem d'estar sempre tancats cadascú dins ca-seua i no fer-mos amb negú. *Entre poc i massa hi ha mesura*, i totes ses masses rompen es cap. Per que veiam, ¿qui no veu que es una cosa molt ben posada que per ses matanses i per a Nadal i per a Pasco s'apleguin es parents i amics fins i fassen un dia plegats, i mengin a una mateixa taula? ¿Tal volta això no estreny i no enforceix sa germandat i sa bona unió que ha de reinar dins ses families? ¿Tal volta no ès Deu que vol aqueixa germandat i bona unió entre parents? Per que llavò succeix que, si no s'apleguen mai, arri-

ben a ésser com externs, se miren com es fesols i d'aquí venen mil desconcordies.

—Ja teniu raó, Madona! diu N'Angela de So'n Mai-Arribes. ¡Quantes de famílies no hi ha que, si se desavenen i se baraien, llavò amb so convidar-se a matances se tornen fer amigues; i que és estat? No res.

—Jo en conec més de mitja dotzena que los n'ha pres així! diu N'Isabet de Ses Sitjoles.

—I encara és jove! diu l'Amo. ¡Veïes que faràs en ésser des meu temps! Sobre tot, jo sempre he volgut qua aquí se fassen ses matances com en primer, i voldria que es meus al-lots conservassen aquesta consuetut tan bona i tan bona. Així és que sempre los ho predic.

—No, i sa tia Cap-Baix de Na Jeronia des Molí no'n vol de matances! diu Na Francina de Xiclati.

—Ell sabs quina casta de dona que és aquella! diu sa Madona.

—Posa per excusa, diu Na Francina, que amb ses matances, si hi ha massa convidats, se'n va mig porc.

—Idò, diu sa Madona, que no'n conivit tants i que hu comaneig millor. ¿O no sab ella que no hi ha poc que no bast ni molt que no's gast?

—Es que, diu Na Francina, no li agrada es truí de matances; i llavò no vol que es de fora-casa sàpiguen com posa ses coses; i si té molts de plats blancs o si en té pocs, si té tassons de crestai o de vidre; ni li agrada tampoc que li posin tilles sobre si ha fet bon sopar o si l'ha fet xerec.

—No us ho deia jo, diu sa Madona, que Na Cap-Baix és així com Deu l'ha feta? És una dona que ni té alegria ni'n deixa tenir, i feta per ella tota sola. De manera que, per que la gent no sapia com posa sescoses ni si té molts de plats blancs ni si en té pocs, ni si tétassons de crestai o de vidre, ¡fora matances! ¡fora aquesta festa de família! tan delitosa i de tan bones recordances per joves i veis! ¿Quin gust no hi passa tothom amb ses matances, sense fer mal ningú, mentres e-hi haja seny i trempansa, que n'hi ha d'haver sempre en totes ses coses! Perque ses matances han d'esser una cosa modesta i segons s'estament de cadascú; i no mos hem d'allargar més que es llensol, perque llavò mostrarem es peus; i no hem de voler aparentar més que no som ni voldre-mos fer parlar des nostros cabeis, ni sortir de botador. Fetes així ses matances, bé i honestament, no fan anar negú anca-rossegant ni han fet mancar cap casa mai del mon.

—Sobre tot, diu l'Amo, deixem-la anar a sa tia Cap-Baix! que no'n fassa de matances, si no vol truí ni que sàpiguen com posa ses coses!... I Deu la fassa una santa!

—Amèn! digué tota sa tralçada. I embuiant fil amb aquestes debanadores, tant arriben a fer, que se piquen des joc, i se'n van a berenar d'unes sopes amb col que farien rompre un diju-ni a un sant, i d'un fritt de pebres ver-meis amb taiades de fetge i lllom, que ets àngels e-hi canten.

I los vésser llevar concert des vent an aquella tralçada de matancers i matancers! Vos assegur que no n'hi ha cap de desmenjat ni que haja mester untar es caixals de vinagre.

Notícies de sa guerra

Arribades dia 12

—De Londres telegrafien que ets inglesos amb tropes índies dominen es Golf Pèrsic.

—Després des combat de Falkland, s'esquadra inglesa aglapí es creuer alemany *Nürnberg* que en fogia i el tirà a fons.

—Es Govern Italià ha nolietjats 120 vapors per anar a dur de l'Argentina 400.000 tonellades de blat que hi ha comprades.

—El Kaiser segueix amb sa pulmo-

nía; pero està molt millor. Es metges diuen que aviat porá pegar cossa an es llensol. Diuen que ha dit que ell es favorable sempre a una pau decorosa, i que no du rabia des francesos, sino que els-e té simpatia i els admira.

—Sa guerra an es nort de França segueix com estacionada. Ara diuen que ets alemanys han avensat davora lprés i es francesos devers Alsacia.

—Ets inglesos diuen que han pres an ets alemanys es poblet de Stade devers lprés.

—Diuen de Londres que devers Pretoria (Transvaal) han trobat es cadàver des general boer sublevat Beyer.

—Telegrafien de Roma que s'Estat Major Alemany acusa ets aliats de servir-se d'automòvils amb bandera de sa *Creu Rotja* que duen ametralladores i artillers i desparen an ets alemanys, que respecten tal bandera.

—Es diari de Londres *The Times* regoneix s'importancia grossa que té la ciutat de Lodz que ets alemanys han presa an es russos; segons confessa *The Times* és una ciutat de, 500 000 habitants.

—Es periòdic anglès *Manchester Guardian* lleva sa pell an es qui dirigeixen s'exèrcit rus, acusant-los de que no fan lo que pertoca per arronsar ets alemanys i per invadir Alemanya, fins a s'extrem de que tal diari anglès diu: «*Mos va pitjor per sa banda de Rússia que per sa banda de França i Bèlgica*». I diu que això no és just d'ara, sino des que comensà sa guerra, i que això fa perdre totes ses esperances que França i Inglaterra tenien en sos russos.

—Ets alemanys, setmanes enrera, prengueren an es francesos es fortí *Les Apyelles*, prop de Mezières, un fortí massa antic i mal artillat, pero que es Comandant francès que el defensava, fou tant i tant valent, que es mateixos alemanys se'n esglaiaren; i, com hagueren ocupat es fortí, trobaren davall sa destrossa aquell valentíssim Comandant mort, i el soterraren amb tots ets honors i li feren una tomba digna i hi posaren es seu nom i aqueix ròtul damunt: «Aquí descansa aqueix valent Comandant; no li va ésser possible sobreviure a sa tombada des fort que li estava confiat. Que descans en pa. Amb aquesta creu de fust que li posam damunt, es soldats alemanys rendeixen homenatge a s'heroe des dever.—2.ª Companyia de reserva de sapadors VIII. A. C. Setembre, 1914».

—Una Monja holandesa que cura ferits de sa guerra a un d'ets Hospitals de sa vorera del Rhin, ha publicat una relació de lo que ha vist i sentit curant ferits; i diu que es ferits belgues no se treuen paraula bona d'ets inglesos, acusant-los de tota sa dissort de Bèlgica. Entre altres coses, conta aqueixa Monja lo següent: «Jo tal dia embenava un belga de 19 anys i un altre de 35, que no entén s'alemany ni es francès, sino just es flamenc. Li parl en holandès, i m'entengué tot d'una; li demanè de sa dona i d'ets infants, i me surt de cop contra ets inglesos, dient: Són ells que hu comanden tot, i no hi ha negú que les puga dir una paraula. Es pobres belgues tenen s'inimic davant i ets inglesos darrera, i entre uns i altres mos maten tots. Si es belgues reculen per forsa, perque no hi ha altre lllivell, ets inglesos los fusellen es més tranquils del mon. Sí, mos empenyen a boldrons, a esbarts cap an ets alemanys, que mos reben amb sos seus coltells, i mos fan benes. Aviat no'n romandràn de belgues. Cada quatre belgues reben només un pa diari, mentres que ets inglesos mengen de part i se calen es seu xocolat, bescuit, confitures, xampany, i apleguen qualque gatera d'allò d'allò». Tot això i altres coses diu aqueixa Monja holandesa.

Arribades dia 13

—Sa cèlebre mestra inglesa Hume que deien que feia de *Germana de la Caridat* a Bèlgica i que deien que ets

alemanys l'havien forçada i li havien taiats es pits, ha tengut un mal final. A Londres s'és constituït un Jurat per aclarir lo que hi havia de ver de tot lo que se deia d'aquesta Hume, que presentava ses firmes de dos preveres belgues i certificats del Rt. Rec-tor i Bal'le de Hampshire que donaven fe de que era ver tot allò de sa violació i taiada de pits. Aquell Jurat ha examinats de prim compte aquells documents i ha fets tots ets escorcolls i enquestes que sa prudencia aconseia-va sobre tals fets, i ha acabat per fer tancar Na Hume per mentidera i embuista, declarant falsos i fingits aquells documents des preveres belgues, Rec-tor i Bal'le de Hampshire, imposant a Na Hume tres mesos de presó, i no li han posat més càstic atenent a que se considera que no está des cap.

—S' ex-President d'ets Estats Units Mr. Roosevelt, dalt es diari *Chicago Daily News* (Notícies diaries de Chicago) ha fetes dia 10 d'octubre unes alabans grosses de tot del Kaiser i d'Alemanya; i també els ha alabats fora mida es sabs suec Sven Hedin damunt *Aftenbladet* d'Estocolm. ¡No els alaben tant francesos, inglesos ni russos! Així va el mon: per això tot se despatxa.

—Sembla que alemanys i austriacs segueixen atacant granat ferm es russos per treure-los de tota la Polonia russa, i ets austriacs els han fets buidar de Wieliezja (Galitzia); i diuen que els han fets 50.000 presoners. Es ferest si és ver.

—Aqueis dies passats (e-hu telegrafien de Londres) sis submarins alemanys investiren es port de Dover per tirar a fons es navilis de guerra inglesos que hi havia fondetjats, això baix d'una barrumbada feresta d'aigo, que plovia a portadorades. Ses bateries de terra se'n temeren, i ¡venguen bombes i més bombes! fins que es submarins buidaren. Ets inglesos creuen que dos quedaren an es siti.

—Diuen que a Paris tenen mal ventre ferm de tantes de derrotes com se'n duen es russos, allà on es parisencs esperaven tot lo contrari.

—An es combat de Falkland ara resulta que no fonc només s'esquadra inglesa que investí es cinc navilis de guerra alemanys, sino que també los investí s'esquadra japonesa. S'inglesa eren 28 navilis de guerra, sa japonesa no saben quants; s'alemanya només eren cinc creuers falaguers.

—Es cèlebre Clemenceau damunt es seu diari *Le Temps* fan una campanya molt encesa contra sa partida d'homos que, en lloc d'esser an es camps de batalla, com les pertocaria ésser-hi per sa seua edat i bona salut, se valen de mil excuses i enganaies i enginys indignes per donar-se a la vida valla-ca. *L'Echo de Paris* ja denuncià sa primeria de setembre sa mateixa nafra social. Diu En Clemenceau i *Le Temps* que hospitals, ferro-carrills i oficines de s'Estat n'estàn a betzet de polissardos d'aqueis. A una ciutat des Mig-dia de 254 homos bons per anar a la guerra n'hi havia 250 d'emprats a l'Hospital. En Clemenceau arriba a dir tot això: «Quant un homo surt de ca-seua, topa uns subjectes plens de galons que corren la gandaina amb magnífics automòvils de s'Estat, mentres que es nostros fiis, germans o nets són a parar bales. Provaun de destapar aqueis subjectes, i veureu quin esbart de protectors sortirán a defensar-los. D'això hi ha exemples famosos».—Creu En Clemenceau que tot això prové de que no castiguen així com pertocaria, i que això és un engàn i una traïció a la Patria.—I no és sols a França que succeeixen aqueixes coses; també en son servits a Inglaterra, a on es periòdic *Morning Post* s'altre dia retxava ses espases contra ets inglesos que se passen tot lo sant dia jugant a *football*, mentres que es pobres soldats i Oficials donen sa vida per la Patria de-

vers es nort de França. Sembla que també se destrempan sobre això una partida de soldats venguts del Canadà per defensar Inglaterra i que aprenen s'instrucció a Salisbury-Plain, que digueren que s'extranyaven molt de que ets inglesos no deixin es seus divertiments i esplais mentres ells, es del Canadà han deixat ca-seua, dona, infants, per venir a ajudar-los contra Alemanya.

—Ell ara resulta que, si ets alemanys devers lprés abandonaren Vermelles, que no era cap població, sino un fort, fonc perque no els agradava sa situació de tal fort, i d'amagat en feren un altre més an es llevant de Vermelles, que era un punt molt més estratègic; i, com el tengueren llest, s'hi mudaren amb tota s'artilleria i forsa que tenien a Vermelles, abandonant aqueix punt, que ocuparen ets aliats, anunciant-ho com una gran victòria seua.

—Dalt es periòdic rus *Wolgar* un polític rus acaba de dir tot això: «Es arribat es moment de regonèixer com ets inglesos sa gravitat de sa situació actual i de renunciar a s'*optimisme* (creure que tot va bé). En ses nostres operacions militars hem feta s'errada de calcular just amb cifres i nombres, i no amb ànimes, com ha fet Alemanya. I ara resulta que son ses ànimes que mos donen massa que fer, combatent contra noltros. Sa recepta inglesa que proposa una guerra llarga, no mos entusiasma, perque no tenim medis materials ni militars per suportar cap guerra llarga».

Es diari de Hanau, prop de Francfort, diu que s'altre dia arribaren allà una partida de ferits des camps de batalla de França, entre altres un marroquí, i el posaren davora altres ferits francesos; i, com aquell marroquí los veu, se posà fet un Nero, flastoma qui flastoma i escup qui escup cap an es francesos. Sobre tot, l'hagueren de treure d'allà dins i dur-lo a un altre departament; i allà contà que es marroquins en via neguna volien anar a la guerra de França, però que los aglapiren i les se'n dugueren fermats an es vapors i ¡cap a França! Naturalment que noltros no responem de que sia ver tot això. Just e-hu posam còme dita d'aquell pobre ferit.

Arribades dia 14

—Alemanys i austriacs segueixen avensa qui avensa per dins la Polonia russa i la Galitzia, i an es russos no los queda altre lllivell que buidar per no ésser-hi demés. Alemanys i austriacs se veu que se volen aprofitar de sa victòria de Lodz.

—Sembla que devers el Caucas es turcs han tornats derrotar es russos.

—Es diaris de Berlin diuen que el Papa havia demanat a ses nacions en guerra, que s'aturassen de fer-ne durant ses Festes de Nadal, i que Russia ha dit que no en rudes. Es que Russia amb el Papa és com el dimoni amb la Creu.

—Dins totes ses esglésies de França se feren ahir rogatives perque Deu s'apiat de França i li enviï coses que convenguen. Casi per tot ses esglésies s'ompliren, i hi veien molts de soldats. A la Sèu de Paris pontificà Sa Eminencia es Cardenal Amette.

—Un telegrama d'Amsterdam dona còme notícia oficial d'ets alemanys que es russos a sa batalla de Lodz tengueren 23.000 baixes entre morts i ferits, i 60.000 presoners.

—Ets austriacs fan recular es russos per sa banda des Kàrpates, per on es russos volien esbrancar dins Ungría.

—Es Govern Inglès i s'Austriac han concedit an es seus Bisbes respectius que, mentres dur sa guerra, puguen comunicar-se per telegraf amb el Papa sense censura de cap casta, lo mateix que fan es diplomàtics amb sos seus sobirans desde païssos estrangers. ¡Bé han fet es Govern Inglès i s'austriac! ¡Que prenguen llum ets altres Govern.

Ets inglesos han presa an es turcs sa ciutat de Basora, que està a s'entreforc des rius Tigris i Eufrates que s'hi apleguen i se'n van, fent un sol riu, a desembocar an es golf Pèrsic. Aquest riu es navegable fins per navilis des més grossos, i així resulta esser Basora un port de mar que serveix la Mesopotàmia i Bagdad, i es un centre comercial de primera per tot es centre d'Asia. Ets inglesos, prenint an es turcs aqueixa ciutat, han feta una bona tibada.

Arribades dia 15

—De Shangai (Asia oriental) telegrafien a Roma que es creuer alemany *Prinz Eitel* que ets inglesos havien tengut a bé donar-lo per afonat, ha tirat a fons devora sa península de Malaca un vapor anglès que duia merques per valor de 500.000 lliures esterlines (dotze milions i mig de pessetes).

—Telegrafien de París que es parisencs rellaxius regoneixen que no és impossible es siti de París per part d'ets alemanys.

—Es diari de París *Le Figaro* crida fort ferm contra es pessimisme que domina dins França sobre sa guerra, que se pensaven que seria cosa d'uns quants mesos, i veuen que s'allarga s'allarga i encara no saben de que van. Diu *Le Figaro* que no hi ha motiu per perdre tant es coratge i hi ha que confiar. Sa questió però es que es francesos sembla que no son d'aqueix parer. També ataca fort *Le Figaro* aquells periòdics i polítics francesos que no fan més que criticar tot quant fa es generalíssim Jofre.

—De Londres telegrafien que un submarí anglès passà es Dardenels i desaparà un torpella a un creuer turc i el el mal-feri ferm, i llavò fogí.

—Una estadística oficial inglesa diu que es perjuis que es famós creuer alemany *Emden* donà an es comerç anglès pugen a 83 milions de marcs (104 milions de pessetes).

—Dia 12 a Limanowa (Galitzia occidental—partió d'Austria amb Rússia) es russos se'n han duita d'ets austriacs una derrota d'aqueixes d'aqueixes; també els han fets recular an es russos devers es Kárpates.

—Telegrafien de Roma que quatre submarins turcs tresquen per tot el Mar Negre per fer s'ebri a s'esquadra russa, que per por d'ells no surt des port Sebastopol.

—A Londres corre la veu de que ets alemanys han provat de posar mines submarines devers sa costa de Gibraltar.

—Devora Ostend e-hi ha sa ciutat de Lombaertzyde que amb una batalla que hi hagué, va romandre feta tota un claper. Sembla que ets alemanys la tenien abandonada, per lo qual ets aliats se passaren per s'escudeller d'anar-los-ho a prendre, i un vespre de molta de fosca un gros estol d'aliats (cap a Lombaertzyde) e-hi arriben, s'hi comensen a escampar ben segurs de que ja n'eren senyers; però cop en sec les etziben descàrrega i altra de tots vents, i no tengueren altre llivell que donar-ho a ses cames; pero no creguen que fossen gaire que arribassen a es capar-se'n. Casi tots e-hi quedaren desgraciadament.

Arribades dia 16

—Telegrafien de Roma que el Czar ha destituït es seu Capità General Rennenkampf i sis generals més que prengueren part en ses darrers batalles que es russos han perdudes.

—Ha feta quetxa s'esquadra inglesa-francesa amb so voler forsar es pas des Dardanelles (devers Constantinopla); ses bateries turques els enviaren tals esquitxos de bombes, que hagueren de buidar més que depressa inglesos i francesos.

—Segons telegrama de París es Ministre d'Hisenda ha declarat que sa guerra contra França costa 30 milions de francs cada dia. ¡Quin pic de

fava! Sa guerra de l'any setanta només costava deu milions per dia.

—Telegrafien de Roma que ets austriacs han tornats derrotar a l'uf es russos dins Galitzia occidental, fent-los fogir de mala-manera, i que devers es Kárpates els han fets buidar de tota sa provincia de Zemplin i de ses muntanyes de Bukovina.

—Telegrafien de Londres que un flotó de submarins alemanys han tornat investir es port de Dover (Inglaterra-Pas de Calais); es fortins de terra se'n temeren i a canonades los feren recular.

—Diu que 25.000 albanesos han invadida Servia. Ja no n'hi mancava altra an aqueixa desgraciada nació.

De Londres telegrafien come noticia oficial d'allà que es capità des navili anglès *Patterson* se volgué arrambar massa an es creuer alemany «Königberg» que se troba acorralat dins un riu des sur d'Àfrica; i, en lloc de s'inglès prendre s'alemany, s'alemany prengué s'inglès. Això ja se diu *anar a cercar llana i romandre tos*.

—Es creuer alemany *Karlsruhe* encara tresca fort per la mar de l'Argentina, fent trompitjar de bona manera es navilis inglesos que l'encalsen i no'l poren haver a cames.

—An es nort de França a certs endrets es dos exèrcits contraris s'estàn tan aprop, cada un dins seues trinxeres, que a una banda del riu Aisne només tenen sa carretera a's mig, una carretera de sis metres d'amplia (30 pams). Cada dia per acort i conveni d'una i altra banda, durant mitja hora posen forqueta per dinar, això és, s'aturen de combatre per posar miques; i aquella mitja hora conversen de trinxera a trinxera es soldats d'un i altre exèrcit, i conversen come amics i camarades i se baraten tabac amb aigordent. Es qui traspassen aqueixes brollerries són es cuiners que es dos exèrcits los respecten, no los desprenen es contraris; i està molt ben pensat això, per que anau a viure voltros sensa un que vos cuin!—

Passada sa mitja hora, torna seguir sa guerra, això és, cadascú dins sa seua trinxera, com un còni dins sa lloguera, despara an es contrari, sempre que aqueix se pos a tir. I vos assegure que hi ha que anar ben uis espolsats.

—Eil ara arriben altres notícies de Berlin sobre sa batalla de Lodz, que durà tres dies, i donen per cosa certa que es russos, entre morts, ferits i desapareguts, tengueren 80.000 baixes i 70.000 presoners. Si és ver, ha d'esser estat re-de-ferest.

Arribades dia 17

—El Papa ha demanat an el Gran Turc que fassa posar en llibertat es frares francesos presos dins Siria (Llocs Sants de Jerusalem, Betlem i altres); i el Gran Turc ha autorisats 228 frares d'aqueix per embarcar-se cap a Europa.

—Telegrafien de Roma que ets austriacs han ocupats tots es punts estratègics des Kárpates i reforsades ses seues fortificacions de Galitzia occidental, i a l'oest de Wadovick han derrotats es russos, que sembla que ja han deixat anar de sitiar Cracovia, capital de la Polonia austriaca.

—Es servis com que tornin fer una revivaia. Vé noticia de Viena que ets austriacs han buidat de Belgrado.

—S'esquadra alemanya ha investides ses costes d'Inglaterra devers Yorkshire bombetjant Cartorough, Scarborough, Nitty, Hartketooll i Artlepool. Diuen si aqueixa esquadra i s'inglesa se son topades i si tenen un combat dins el Mar del Norf (entre Bèlgica i Inglaterra).

—Dos torpellers austriacs devers Pola toparen a mines submarines i se'n anaren a fons.

—Ets austriacs fan recular es russos dins En Galitzia oriental, allunyant-los dels Kárpates.

—Devers sa frontera de Persia es turcs han derrotat ses rusos.

D. Juan Amer i Servera

Tot comensant aquest articlet necrològic, hem de declarar que de cap manera mos proposam fer un estudi detallat del personatge el nom del qual encapsala aquestes retxes; mos tenim per massa amics seus, i és massa fresca la seua memoria per voler aparentar el paper de crítics imparcials. Volem tributar-li l'homenatge que podriem dir exigeix el nostre cor ple del balsam sant d'una amistat coral de tota la vida.

Nat a Manacor l'any 1841 i feta la primera ensenyansa, prengué dia 25 de juny de 1861 a l'Institut de 2.ª Ensenyansa de Balears el grau de *Baixiller en Arts*; dia 30 de juny de 1863 preu allà mateix el títol de *Canador-Perit-Eshimader de terres*; dia 14 de setembre del mateix any pren el títol de *Perit-Quimic*; dia 18 de juny de dit any se fa seu a l'Universitat de València el *Baixiller* en Dret amb la nota capdal; dia 18 de juny de 1869 pren a la mateixa Universitat la Llicenciatura en Dret Civil i Canònic amb la mateixa nota capdal. Fets els estudis, comensa a exercir el *missatge* a Manacor amb gran lluïment i profit dels seus defensats; un d'ells fonc l'església parroquial de Manacor, quant els republicans l'any 1873, encastellats dins l'Ajuntament, se cregueren poder fer trucs i baldufes, i se'n van a esbucar les parets que hi havia comensades per engrandir l'església. El Rt. Sr. Ecnóm, Mn. Jaume Santandreu, de bona memoria, passa aqueix fet an el Tribunal, n'és defensor D. Juan Amer, i consegüeix una sentència que baldà els republicans, culpables d'aquell atentat, que vos assegure que s'hi posaren la mà a la nafra.

An aquell temps la societat *Unidad Católica* duia una forsa mai vista dins Manacor, aplegant casi tots els elements sans, casi tots els elements d'orde de tota la vila; aquella societat tota sola guanyava les eleccions a tots els altres partits, pero de molt de molt, reduint-los a l'impotencia. Els caporals d'aquella famosissima societat eren L'Amo'n Llorens Caldentey i els dos germans Amer i Servera (D. Juan i D. Miquel). Allà les coneguèrem noltros, que érem al'lots pussers, i els diumenges avespre anàvem an aquella societat, a on continuament D. Juan i D. Miquel tiraven discursos ben calents i afuats, entusiasmant la gent i anostrant-la a batallar per Deu i per la Patria.

Aufegada la revolució amb la restauració de la Monarquia i acabada la guerra civil, la política espanyola va donar un gran tomb, i per circumstancies de familia els dos germans Amer i Servera vengueren a figurar dins el partit de D. Antoni Maura, essent-ne D. Juan el Caporal fins el dia de la seua mort (dia tretze d'aquest mes). De s'obra propiament política de D. Juan Amer dins Manacor no creim que sia arribat encara el moment de porer-ne parlar així com pertoca; ja vendrà temps de porer-ho fer, si Deu ho vol i Maria. Prescindint de tot això de la política, feu D. Juan una partida de coses que consideram d'un mèrit indiscutible.

Dir Don Juan Amer és anomenar l'home prestigiós, sensa el qual no han feta mai a Manacor cap millora social, d'una corantena d'anys ensà, que ell no hi prengué part principal o come cooperador eficaç i entusiasta o come iniciador i prudent organisor, sensa mai voler figurar come cap, demanant sempre que el considerassen come soldat de fila.

Junt amb altres benemèrits patricis (al cel sien tots) va fundar i formar part de l'empresa del Col·legi de Segona Ensenyansa, del qual son sortits casi tots els homes actuals que exerceixen carrera o càrrec d'honor a Manacor i a casi tots els pobles del seu contorn. Don Juan, per espai de molts d'anys, dedicà a aqueixa obra de cultura un zel tan ple d'activitat i prudencia i desinterés, que això tot sol bastaria per assegurar-li un lloc distingidíssim entre els fills benemèrits de Manacor.

Una altre institució de cultura popular va tenir en Don Juan el més constant protector. Mos referim a la jamai prou enaltida *Capella de Manacor*, aquella *Capella* que durant molts d'anys feu de Manacor la capital de l'art mallorquí, fogar a on se reunien cada any totes les persones que cultivaven les diverses manifestacions de la bellesa artística.

Don Juan posà de tal manera les seues amors en la *Capella*, que no li plangué mai ni l'auxili pecuniari, ni lo que més valia—la seua cooperació moral, fins an el punt que no hi va haver cap corista més puntual que ell an els ensais, a les eixides, a tots els actes de l'institució.

L'acte, també de gran cultura i un dels més importants tal vegada de l'història de Manacor, se degué a l'iniciativa i esforços de maravellosa perseveransa del nostre bon amic que ploram.

¿Qui no sab que aquelles grans *Fires i Festes* de l'any 1897 i especialment aquella *Exposició Agrícola Balear*, de la qual me deia

el difunt Don Pere Estelrich que era estada la més important de les celebrades a Mallorca; ¿qui no sab, repetit, que de tot allò va esser Don Juan l'ànima amb la sabia cooperació de son germà, D. Miquel de tan bona memoria, l'autor de «*Dios y el Cosmos*»?

Manacor, aquells dies de felicissima recordansa fou el centre dinàmic i cultural de tota l'Illa, i jamai hi hagut una més esplèndida fogarada d'entusiasme patriòtic.

En la venguda del ferro-carril a Manacor Don Juan va esser el que posà la seua potencia econòmica més per interès patriòtic—¿qui hu dupta?—que per interès material.

Quant les vinyes estaven en tota la seua toria i el vi anava tan amunt, ell fonc qui conseguí habilitar *el Port* i crear la població allà establerta; ell va esser el que fomentà l'idea de construir-hi l'església; ell donà la cantitat necessaria (passat de 1000 pessetes) per tots els objectes de culte que se necessiten p'el servici parroquial, entany quant ho feren Vicaria; ell fonc qui va influir per que ses *Monges de la Caridad* obrissen una *Casa-de-Salut* an el Port i per servir malalts i fer costura an els infants d'allà.

A So'n Carrió hi ha mostres fresques encara de la seua munificencia, ajudant a sa construcció de l'església nova i pagant darrerament es retaule amb cinch estatuas i tot l'adres d'altar de St. Joan.

I conta lector, que se tracta d'un homo que si era reservat amb totes les coses, ho era sobre tot amb el bé que feia, arribant envers d'això fins a l'heroisme. Si no se tractés de coses íntimes, podriem citar fets a on apareixia insensible a coses i persones, quant en realitat era el seu gran protector, just per no donar a conèixer el bé que feia.

A dins ca-seua deixa el millor museu prehistòric de Mallorca recullit en excavacions tan persistents com costoses i dirigides amb amor i inteligencia. Sabem que deixa també infinitat de notes literaries i gráficas de casi bé tots els monumentr megalítics del terme de Manacor, i un recull dels seus papers constituïria un verdader arxiu de la vida manacorina dels darrers coranta o cinquanta anys.

Devant aquest D. Juan Amer que amb quatre pinzellades acabam de perfilar, cap manacorí pot deixar de treure-se el capell, com tots el se tregueren per rendir-li homenatge el dia del seu enterro.

En totes les obres qu'hem retretes—com se'n podrien retreure moltes d'altres—fonc el nostre amic un verdader ciutadà manacorí model, digne d'eterna memoria entre els fills de Manacor.

¡Honor an el gran patricí!
¡Que el Bon Jesús l'haja trobat en estament de gracia! i, si encara estigués entretengut an el purgatori ¡que el trega i l'admeta a l'etern descans de la santa Gloria! i ¡que don molts d'anys de vida a tota la seua familia per porer pregar per ell i el conort i conformansa que tant i tant necessiten per suportar un cop tan terrible com és estada aqueixa mort! ¡Al cel lo vegem! Amèn!

Enviam es nostre condol més coral an es nostros bons amics, nebots del mort, D. Damià Galmés i Amer, D.ª Angela Amer i Bosch, D. Juan Servera i Camps, Bal'le Major de Manacor, i demés familia.

Secció local

Anguany tenen molta de pressa es billets de sa *Joià de Madrid*; tothom en volia i foren quatre grapades tot d'una que els arribaren.

Dissapte avespre fonc s'enterro de D. Juan Amer i Servera i dimars es funeral a la Parroquia. A un i altre acte hi assistí una gernació mai vista; tot es poble volgué rendir tal homenatge a sa memoria des difunt.

L'Ofici Funeral el celebrà lo M. I. Sr. Vicari General, fent-li de Diaa lo Rt. Sr. Rector de So'n Servera, de Prevere Assistent lo Rt. Sr. Vicari des Port i de Subdiaa Mn. Juan Durán. Hi assistí l'Excm. Sr. Governador Civil, tres Diputats Provincials, lo Magnífic Ajuntament de Manacor i Representacions d'altres Ajuntaments i Entitats.

Dimars comensaren an es Convent de St. Vicens Ferrer sa novena del *Nom de Jesús* que prediquen els Pares Cifre i Redal.

Ses brusques que ha fetes aquesta setmana i s'altra són estades massa primes an es paréixer. ¡Que Deu mos envii lo que més convençal!

Dimars paesà d'aquesta vida a l'altra Don Llorens Ferrer des *Molí de Forc*. ¡Que Deu haja acullida la seua ànima a la Santa Gloria, a on tots lo vegem. Amèn!

Enviam es nostre condol més coral a sa mare, germsos, fies i fies.

Que Deu los do molts d'anys de vida per pregar per ell. Amèn.